

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879.

Andra Kammaren.

N:o 12.

Onsdagen den 26 Februari.

Kl. 7 e. m.

Herr vice Talmannen ledde under början af detta sammanträde Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagssammanträdet började öfverläggningen rörande Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 1 (i samlingen N:o 4), angående underdånig skrifvelse om utfärdande af förändrade föreskrifter i fråga om undervisningstiden i folk- och småskolor. Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor. (Forts.)

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Hedin, som anförde: Herr Talman! Om jag hölle före, att den af Tillfälliga Utskottet föreslagna åtgärden vore välbetänkt och behöflig, om än af ringa vikt, skulle jag visserligen icke hysa någon tvekan att vara med om att, som det heter, »besvära» Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet, ty i min tanke är Kongl. Maj:t till för att besväras; men denna förutsättning brister för mig. Jag vill nemligen icke, att Riksdagen skrifver till Kongl. Maj:t och indirekt förklarar sig anse kommunerna och deras folkskolestyrelser eller, med andra ord, barnens föräldrar och målsmän sakna förstånd och intresse att behörigen ordna den fråga, om hvilken Utskottet yttrat sig i föreliggande betänkande. Nu är det visserligen sant, hvad motionären, då han i förmiddags hade ordet, yttrade, att staten har bestämt undervisningstiden vid de offentliga elementarläroverken; och motionären frågade i sammanhang härmed, hvarföre icke så borde ske jemväl i fråga om folkskolorna. Jag ber dock härvid få anmärka, att i mina ögon är mellan dessa båda slag af skolor i detta fall en väsentlig åtskillnad. Man har nemligen att för folkskolorna taga hänsyn till skiljaktiga lokala förhållanden, i afseende på hvilka det måste anses önskvärdt att lemna något större utrymme åt vederbörande skolstyrelser. Deremot finnes intet skäl, hvarföre icke staten skulle för elementarläroverken bestämma en uniform undervisningstid. De der intagna barnen hafva icke annat att tänka på än undervisningen. De skola genom likartade kurser fortgå till enahanda mål, den eller den examen.

Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor. (Forts.)

De behöfva icke heller kvarhållas hemma en eller annan dag i veckan för att biträda föräldrarna, och icke heller finnas några »lokala förhållanden», som för elementarläroverket i en stad påkallar afvikelse från den regel, som följes vid dylikt läroverk i en annan stad; här behöfvas ej sådana undantag, som vid en och annan folkskola äro behöfliga och passande.

Motionären nämnde också något om behovet för lärarna att hafva tid till besörjande af sina enskilda angelägenheter. I första rummet ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att dessa lärare för sådant ändamål redan hafva en betydlig del af året till sin disposition; och om de under undervisningstiden tillfälligtvis skulle behöfva en eller annan dags ledighet, förmodar jag, att sådan kan beviljas dem af folkskolestyrelsen eller dess ordförande.

Anledningen, hvarföre jag begärt ordet, är emellertid den, att en folkskoleinspektör, hvilkens kändedom om och varma intresse för folkskolans angelägenheter jag är i tillfälle att vitsorda, har skriftligen anmodat mig att motsätta mig förslaget, hvilket han betraktar såsom för undervisningen betänkligt och rent af skadligt. Han skrifver, att det vore illa om man genom en lagbestämmelse på grund af en Riksdagens skrifvelse skulle komma att legalisera något, som han betraktar som ett missbruk. »Jag och flere inspektörer», skrifver han, »hafva sökt borttaga detta oskick» — nemligen att en hel eller två halva dagar i veckan lemnas fria från undervisning — »som», säger han, »förekommer i ganska många distrikt». Att detta nu skulle genom en förordning omgärdas och gifvas helgd vore högst illa. Han fäster nemligen uppmärksamheten på att många folkskolor äro fördelade på två afdelningar, som undervisas olika dagar i veckan, hvadan, om man nu skulle taga bort en dags undervisning i veckan, den redan knappa tiden för hvarje afdelning blefve ännu knappare. Vidare nämner han något, som jag väl icke kan konstatera men förmodar vara grundadt, nemligen att man i Ecklesiastik-departementet är betänkt på utfärdande af närmare bestämmelser om lärarnes skyldigheter, således väl äfven om undervisningstiden i folkskolorna, detta i sammanhang med lönereglering för lärarne; Riksdagen torde gerna kunna afvakta denna åtgärd.

På anförda grunder anhåller jag för min del, att Kammaren måtte afslå Tillfälliga Utskottets betänkande.

Herr Åke Andersson: Då jag första gången genomläste den motion, hvarom nu är fråga, trodde jag, att den lika väl som så många andra skulle komma att blifva kastad, såsom det heter, *under bordet*. Då jag fick se Utskottets i anledning af motionens afgifna betänkande förvånade det mig derföre verkligt, att Utskottet kommit till det resultat, som här föreligger.

Jag finner emellertid, att motionären af särskilda förhållanden i sin hemort haft anledning att framkomma med denna motion; och jag begärde också ordet med anledning af ett motionärens yttrande, att i hans ort vissa kommuner beslutat, att folkskolelärarne skola läsa 36 timmar i veckan och följaktligen icke hafva någon söckendag fri. Jag anser mig således skyldig att nämna, att sådant är deremot icke för-

hållandet i den ort jag tillhör, och i de allra flesta kommuner inom Skåne tror jag förhållandet är detsamma. Skolråden hafva der, med församlingarnes samtycke, inskränkt läsningen till 33 timmar i veckan; och såväl barnen som skollärarne hafva derföre der halfva lördagen fri, hvilket jag anser både rätt och billigt. Jag antager också, att så är förhållandet å de flesta orter i riket.

Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor.
(Forts.)

Men jag återgår till sjelfva förslaget. Jag nämnde nyss om min förvåning, då jag fann, att Utskottet tillstyrkt förslaget; men då jag läste vidare och fann hvad två reservanter inom Utskottet helt enkelt såsom motiv för afslag yttrat, fann jag detta i full öfverensstämmelse med min egen åsigt. De hafva uttalat hvad jag i sjelfva saken ville yttra; och jag inskränker mig derföre till att på de utaf dem anförda skäl yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr P. Pehrsson: Jag vill endast anhålla att få till hvad jag förut i frågan yttrat tillägga, att sedan år 1877 bestämts, att slöjd-undervisning skulle införas i folkskolorna, stadgades i den härom den 11 September berörda år utfärdade Kongl. kungörelsen, att läsning och slöjd skulle »på lämpligt sätt omvexla med hvarandra, så att t. ex. i fasta skolor med daglig undervisning för hvarje barn fyra timmar före middagen användas till läsning och två timmar efter middagen till slöjd eller, der skilda afdelningar undervisas på olika dagar, att den afdelning, som ena dagen undervisas i läseämnena, den andra dagen sysselsättes med slöjd o. s. v.» Om nu Utskottets förslag skulle antagas, nemligen att trettio timmars undervisning i veckan skulle blifva maximum, skulle alltså, der 2 timmar hvarje söckendag användes till undervisning i slöjd, endast återstå 18 timmar i veckan för undervisning i läsning, skrifning och räkning, en tid som härför tordé vara alldeles otillräcklig.

Jag har endast velat anförda detta, såsom ett ytterligare skäl till afslag å Utskottets hemställan.

Herr Rundgren: Jag begärde ordet på förmiddagen, för att med några få ord upptaga en invändning, som gjordes af den, som underskrifvit Utskottets föreliggande betänkande. Han sade nemligen, med anledning af min upplysning angående Ecklesiastik-departementets normalplan, att denna endast vore ett råd, gifvet åt skolstyrelser, men att man derigenom icke kunde vinna syftmålet, undervisningstidens inskränkning till 30 timmar i veckan. Härför vill jag endast svara, att det förhåller sig alldeles på samma sätt med Utskottets förslag, som också endast innehåller en begäran till Kongl. Maj:t, att han må gifva ett råd. Ty när Utskottets förslag innehåller en klausul af denna lydelse: »der ej behofvet af s. k. repetitionsförhör eller lokala förhållanden föranleda undantag», så är tydligt, att afsigten icke är att vinna en för alla skolor gällande bestämmelse, utan ett råd att efterfölja der det låter sig göra. Hvad nu det vill säga, att lokala förhållanden kunna inverka, finner man af normalplanen, på hvafs första sida är upptagen en öfversigt öfver de särskilda slagen af skolor i landet, hvilka i sanning äro mångahanda.

Af småskolor finnas 1:o fasta, a) med två årsklasser, hvardera

Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor. (Forts.)

klassen undervisad af särskild lärarinna, *b*) med två årsklasser, undervisade af samma lärarinna, hvardera klassen hvarannan dag, *c*) med två årsklasser, samtidigt undervisade af samma lärarinna. 2:o flyttande, *a*) med två årsklasser, samtidigt undervisade af samma lärarinna, *b*) med tre årsklasser, samtidigt undervisade af samma lärarinna. Således blott med afseende på småskolan fem olika förhållanden.

Folkskolan åter är 1:o fast, *a*) med fyra årsklasser, hvardera undervisad af särskild lärare eller lärarinna, *b*) med två afdelningar, af hvilka hvardera omfattar två årsklasser och undervisas af särskild lärare eller lärarinna, *c*) med två afdelningar, af hvilka hvardera omfattar 2 årsklasser, men båda undervisas af samma lärare eller lärarinna på olika tider, *d*) med fyra årsklasser, samtidigt undervisade af samma lärare eller lärarinna. 2:o flyttande, *a*) med fyra årsklasser, samtidigt undervisade af samma lärare eller lärarinna, *b*) med tre årsklasser, samtidigt undervisade af samma lärare eller lärarinna.

Jag hemställer nu, huruvida det under sådana förhållanden är lämpligt att hos Kongl. Maj:t begära föreskrifter om absolut likformighet i undervisningstiden öfver hela riket. Dessutom instämmer jag i hvad den siste ärade talaren på förmiddagen yttrat derom, att det låge en stor betänklighet uti, att Riksdagen den ena gången efter den andra söker ingripa i folkskolans verksamhet för att i densamma åstadkomma en uniformitet, som med afseende på landets olika lokala förhållanden är alldeles omöjlig att genomföra.

Slutligen finner jag det icke vara rätt lyckligt för folkskolan sjelf, om oupphörligen från Riksdagen röster höjas, som tala om öfveranstängning för lärarne och inskränkning af deras arbetstid. Det är alldeles gifvet, att detta måste menligt inverka på lärarnes uppfattning af sitt kall. Visst är åtminstone att, hvad man än må säga, detta icke kan egga deras nit i arbetet.

Inskränkande mig till det nu sagda och i öfrigt hänvisande till hvad jag på förmiddagen yttrat, vidhåller jag mitt då framställda yrkande om afslag å Utskottets förslag.

Herr Axell: Herr vice Talman, mine Herrar! Efter den debatt, som här egt rum rörande denna fråga, måste man, äfven om man har äran att tillhöra Första Tillfälliga Utskottet, erkänna att det ser ganska mörkt ut för Utskottets betänkande N:o 1. Vi hafva blifvit angripna från ej mindre än tre olika håll. Först och främst hafva vi dem till motståndare, som i likhet med reservanterne anse att sex timmars daglig läsning icke medför eller kan medföra någon öfveranstängning, vare sig för lärare eller lärjunge. Vidare äro vi anfallna af våra vänner, hvilka visserligen medgifva, att öfveranstängning blir en oundviklig följd af en undervisningstid å sex timmar om dagen, men som med normalplanen i hand ådagalägga, att Kongl. Maj:t, folkskoleinspektörer och skolråd redan äro betänkta på att ställa saken till rätta, hvadan någon skrifvelse till Kongl. Maj:t icke skulle behövas. Slutligen hafva vi en motståndare, som visserligen gifvit oss ett mycket kraftigt handtag genom att ådagalägga, att denna normalplan »är alldeles utförbar» och icke tjenar till något annat än att visa hvad man icke bör göra, att den således är ingenting att lita sig till, men

som slår oss till marken med all den kraft, som månne ligga i orden »centralisation», »ingrepp i den kommunala sjelfstyrelsen», i det fria aftalet mellan skolråd och skollärare — ja, till och med »revolutionära ansatser». Som herrarne finna, är det således just ingen tacksam uppgift att uppträda till Utskottets försvar, ty trots de bravorop, som åtföljde utskotts-ordförandens klara och bevisande anförande, torde vi få mycket svårt att slå oss igenom. Kammaren må dock ursäkta att vi icke vilja gifva oss utan all strid.

Anser man nu att det är en möjlighet, ja, till och med regel, att sex timmars undervisning dagligen i veckan icke medför någon öfveranstängning, då är man tydligen på det klara med att förkasta Utskottets förslag. Mot dem, som hysa en sådan åsigt, är det naturligtvis icke möjligt att förebbringa några öfvertygande skäl. Jag endast vågar draga i tvifvelsmål huruvida de, som så anse, hafva tagit frågan i tillräckligt allvarligt betraktande. Här har anförts af en talare på göteborgsbänken, till stöd för nyssnämnda uppfattning, att i Preussens folkskolor lästes 32 timmar, i Canada 36 timmar, i Köpenhamn 36 samt i Stockholm 34 timmar i veckan, dock med den inskränkning, hvad senaste siffran angår, att effektivt torde i Stockholm icke utkrävas mer än 31 à 32 timmar. Jag undrar dock om icke en sådan restriktion vore användbar äfven på de andra siffrorna. För öfrigt tror jag icke att vi i denna fråga, der vi hafva en så stor och rik erfarenhet från vårt eget land, hvilken såsom subjektiv naturligtvis har högre visshet för oss, böra eller behöfva vända oss till utlandet. Se vi på elementarläroverken, så finna vi ock att i de klasser, der skolåldern närmast motsvarar barnens i folkskolan, har Kongl. Maj:t och Riksdagen icke vågat utsträcka läsetiden längre än till 30 timmar i veckan. Häri ser jag för min del ett tydligt bevis derpå, att de sakkunnige män, som sysselsatt sig med frågan om undervisningstiden i elementarläroverken, funnit Utskottets resonnement om öfveranstängning fullt berättigadt. För min enskilda del vågar jag tillstå, att om jag hade söner och döttrar i skolåldern, jag icke skulle vilja att de läste 6 timmar dagligen, utan knappast 4 à 5. Jag är nemligen fullt öfvertygad att vid en sådan ålder ett högre timantal än det sistnämnda ovilkorligen leder till öfveranstängning.

Jag har anført de siffror, som talaren på göteborgsbänken i förmiddags framlade för oss, derföre att en bland dem, nemligen den rörande Stockholm, i ett afseende gifver starkare skäl för Utskottets åsigt och förslag, än som stått Utskottet sjelft till buds. Vi egde nemligen icke kändedom om att i Stockholm lästes 31 à 32 timmar i veckan, utan voro tveksamme om huruvida icke ett högre timantal än 30 endast utgjorde högst sällsynta undantag, samt drogo derföre i betänkande huruvida vi skulle tillstyrka Riksdagen att besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse i saken. Men af nyssnämnda uppgift framgår nu att i ett icke ringa antal skolor, nemligen alla i hufvudstaden, verkligen läses mera än 30 timmar. Jag anser vid sådant förhållande den af Utskottet tillstyrkta skrifvelsen hafva ännu mera skäl för sig än eljest hade varit fallet.

Slutligen vågar jag till Kammarens behjertande framställa, huruvida det icke är sannolikt att vi i vår sträfvan för höjande af såväl folkskole- som äfven högre undervisningen gått något för långt.

Ang. under-
visningstiden i
folk- och små-
skolor.

(Forts.)

Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor.
(Forts.)

Det fans en tid, då det med undervisningen i landet var illa bestäldt. Ädla krafter reste sig då och ryckte nationen med sig i sträfvandet för en bättre undervisning. Men liksom hvarje annan rörelse, som en gång fått fart, gerna skjuter öfver målet, befarar jag att äfven denna gått för långt, hvad beträffar såväl den lägre som den högre undervisningen. Budgeten för vårt undervisningsväsende har stigit till så oerhörda siffror, att jag för min del åtminstone icke är fullt ense med mig sjelf, huruvida jag skall tro att landet kan i längden stå ut med de kostnader, som orsakas af de fordringar, vi nu ställa på allmän och speciel bildning, såväl för dem, som ämna blifva statens embetsmän, som dem, hvilka skola finna sitt bröd i näringarnas och yrkenas tienst. Detta är och har för mig varit ett ytterligare skäl att tillstyrka Kammaren att bifalla Utskottets förslag, hvilket dessutom har det goda med sig, att det inskränker det möjligen alltför långt drifna nitet hos vissa skolråd att utsträcka undervisningstiden. Jag kan icke heller finna, att förslaget behöfver anses revolutionärt eller såsom ett »ingrepp i kommunernas sjelfstyrelserätt», utan vågar hoppas att detta »ingrepp», som endast innebär en önskan om ett visst maximum af läsetid, utöfver hvilket lärares och lärjungars krafter icke få ansträngas, hos Kammaren icke skall framkalla några farhågor, som kunna förhindra Kammaren att bifalla Utskottets förslag.

Herr Smedberg: Jag hade icke föreställt mig, att denna fråga skulle blifva så vidlyftigt diskuterad, som nu skett; men jag tror att saken icke förlorat, utan vunnit på den långa och utförliga diskussionen.

Hvad beträffar den ärade stockholmsrepresentantens ordande derom, att det skulle vara angeläget att bestämma ett maximum för undervisningstiden i elementarläroverken men icke för undervisningstiden i folk- och småskolorna, så kan jag icke förstå, hvarföre en sådan begränsning skulle vara mera nödvändig för de förra än för de senare. Samme talare yttrade, att det icke skulle vara Riksdagen värdigt att begära en begränsning härvidlag för folkskolan, men för elementarläroverket skulle det gå an. Hvarför icke det? Måhända derför att många riksdagsmän hafva sina barn vid elementarläroverk, medan deremot allmogen och de mindre bemedlade hafva sina i folkskolan, der det kan hända, att egoistiska skolråd kunna sysselsätta dem alla söckendagar, ja, till och med om söndagarne. För min del kan jag icke finna det vara för mycket begärdt att vilja hafva stadgadt ett maximum äfven för undervisningstiden i folkskolan. De barn, som gå der, kunna icke förutsättas ega större krafter än elementarläroverkens lärjungar. De senare bo i den stad, der skolan finnes, och hafva således icke någon lång väg till skolan, då lärjungarne på landet deremot ofta hafva en fjerdedels å en half mils väg, och kanske mera att vandra, och det minst två gånger om dagen. Är det väl då för mycket att begära en dag i veckan fri för att af barnen användas till att vänja sig vid hushållsbestyren hemma, eller skola de sex dagar sitta öfver boken i folkskolan och dertill två gånger om dagen vandra vägen fram och åter, ofta till långt in på qvällarne.

Den ärade representanten från Karlstad ville lugna oss dermed,

att Kongl. Maj:t redan för folkskolan låtit utarbета en normalplan, hvilken alldeles sammanfaller med den i Utskottets betänkande framställda och hvari 30 timmar uppställts såsom maximum. Men en representant från Göteborg har uppträtt häremot och anfört åtskilliga exempel, hemtade från utlandet. Ja, jag vet mycket väl, att den sistnämnde är hemmastadd både inom- och utomlands, i hela Europa, — ja, i hela världen, samt att han kan döma om både import och export, och hvad verkan de kunna hafva på våra näringar; men allt detta kan jag icke finna tillämpligt på våra barn eller hvad de tåla och behöfva; för det ändamålet behöfver man icke gå till utlandet. Utskottet har efter mitt förmenande hvarken föreslagit mera eller jag begärt annat, än hvad som är billigt, nemligen att vid skolorna *allmänt* så skall ske som det för närvarande vanligen tillgår, att nemligen hela eller åtminstone halfva lördagen lemnas fri, för att derigenom vinna någorlunda likformighet och förekomma undervisningstidens obehöriga utsträckning, der hittills så skett. Jag talar nu icke så mycket om lärarnes öfveranstängning, ehuru, enligt hvad jag nämnde, då jag i förmiddags hade ordet, äfven de kunna behöfva någon tid ledig i veckan, men, som sagdt, barnen böra äfven lemnas tillfälle att hemma sätta sig något in uti de vanliga hushållsbestyren, för hvilka de nu äro alldeles främmande.

Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor.

(Forts.)

För öfrigt har det varit mest stadsrepresentanter, som talat emot förslaget, ehuru förhållandena, såsom jag påpekat, dock äro ganska olika med afseende å städernas och landsbygdens skolbarn, särskildt i fråga om den långa väg, de senare hafva till skolan. Emellertid gläder det mig, att såväl Utskottets aktade ordförande som en af dess ledamöter delat min åsigt i denna fråga, äfvensom att representanten från Vexjö, hvilken icke blott är lärare i ett högre läroverk, utan äfven folkskoleinspektör, icke ogillat mitt förslag, deri han likväl ifrågasatt en redaktionsförändring. Åtskilliga andra af mina kamrater, med hvilka jag under middagstimman samtalat, hafva äfven delat min åsigt och sagt, att i deras orter praktiseras på det sätt jag föreslagit.

Jag yrkar fortfarande bifall till det af mig framställda förslag med den af Herr Lektor Rundbäck gjorda förändring i ordalydelsen.

Herr Joh. Jönsson: Om motionären icke nu uppträtt och närmare utvecklat sin åsigt i ämnet, skulle ej heller jag begärt ordet. Men då jag genom hans nyss hållna anförande blifvit satt i stånd att bättre bedöma hans förslag, så vill jag med några ord uttala min tanke om motionen.

Det står bland annat i betänkandet, att med afseende å lärarne undervisningen vid folkskolan bör så ordnas, »att de sättas i stånd att besörja sina enskilda angelägenheter». Detta skulle således utgöra ett skäl för den föreslagna bestämmelsen om ett maximum af undervisningstimmar. Men för min del anser jag detta tal vara orimligt. Då man har 24 timmar på dygnet och är upptagen af sin tjänst blott 6 timmar, så bör man kunna ombesörja sina enskilda angelägenheter på dygnets återstående 18 timmar. Folkskoleläraren har fria husrum, fri vedbrand och kofoder samt dertill kontant lön. I utbyte härför läser han 6 timmar om dagen. Är detta öfveranstängning, då vet jag icke

Ang. undervisningstiden i folk- och småskolor.
(Forts.)

hvad som skall vara öfveransträngning. 18 timmars hvila efter 6 timmars arbete är väl ej för litet. Kan skolläraren ej stå ut med 6 timmars arbete om dagen, så kan han lika gerna först som sist säga, att han ej är fallen för detta facket.
Jag yrkar afslag å betänkandet.

Herr Per Nilsson i Espö: Motionären yttrade, att han under middagstiden samtalat med många kamrater, hvilka befunnits dela hans åsigt i frågan. Jag för min del har ej haft lyckan att då vara i samtal med honom och har således ej kunnat blifva öfvertygad om rätta förhållandet. Jag begagnar därför nu tillfället att upprepa den gamla åsigt, jag alltid uttalat och fortfarande håller fast vid, nemligen att Regering och Riksdag ej skola sträfvä att för mycket reglementera folkskoleväsendet, utan lemna en stor del af folkskolornas skötsel åt kommunerna sjelfva. Om nu förhållandet inom den trakt, der han bor, skulle vara sådant, att skolstyrelsen sätter sig emot allmänna meningen, så kan ju saken lätt hjälpas derigenom, att vid nästa ledighet kommunen väljer en ny skolstyrelse, som bättre går församlingens önskningsar till mötes. Derför kan jag icke inse nödvändigheten af den föreslagna skrifvelsen och yrkar således afslag å Utskottets betänkande.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blef, sedan propositioner gifvits å de yrkanden som förekommit, Utskottets hemställan af Kamraren afslagen.

§ 2.

Ang. rätt för skarpskytteföreningar att inköpa staten tillhöriga gevär.

Föredrogs Andra Kamraren Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 5), angående väckt fråga om underdånig skrifvelse rörande rätt för frivilliga skarpskytteföreningar att inköpa staten tillhöriga gevär.

Utskottet hade hemställt:

att Herr *A. W. Wigardts* motion, N:o 34 — deruti föreslagits att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville besluta, att de frivilliga skarpskytteföreningarne i riket finge mot en bestämd billig afgift, högst fem kronor per gevär, inköpa staten tillhöriga målskjutningsgevär af 1860 års modell, eller den s. k. Wredeska modellen, till det antal som af statens tillgång på sådana gevär medgäfves — ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären Herr Wigardt yttrade: Kort efter min ankomst till riksdagen emottog jag flera skrivelser från medlemmar af skarpskytteföreningar, i synnerhet uti Vestra härad, med anmodan, att jag ville väcka motion i den nu föreliggande frågan. Jag hade då icke det minsta reda på huru många gevär staten egde af 1860 års modell, och ännu mindre kände jag till, att eller på hvilka vilkor dessa gevär voro utlånade till skarpskytteföreningarne. Då motionstiden dessutom var nära sitt slut, blef jag icke i tillfälle att om berörda förhållanden

göra mig underrättad. Som emellertid Utskottet nu redogjort därför och till fullo visat skäl för sitt afstyrkande af min motion, anhåller jag hos Herr vice Talmannen om proposition på ett nytt skrivelseförslag af följande lydelse:

Ang. rätt för skarpskytteföreningar att inköpa staten tillhöriga gevär.

(Forts.)

»att Riksdagen måtte i underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville besluta, att de frivilliga skarpskytteföreningar i riket, som till låns bekommit staten tillhöriga målskjutningsgevär af 1860 års modell, eller den s. k. Wredeska modellen, må, mot en bestämd billig afgift, högst 5 kronor per gevär, varda berättigade desamma inköpa.»

Min enskilda öfvertygelse är, att om Riksdagen gillade och Kongl. Maj:t bifölle hvad jag i detta skrivelseförslag hemställt, det icke skulle behöfva ske med ringaste uppoffring från statens sida, helst som de ifrågavarande gevären länge varit utlånade åt skarpskytteföreningar, hvilkas medlemmar, såsom i allmänhet varande medellöse, säkerligen icke skola befinnas synnerligen benägne — och för öfrigt till flertalet icke ens ega förmåga — att inlösa nämnda gevär efter 15 kronor enligt de kontrakt, som uppgjordes då de utlånades. Dessutom tror jag, att om staten skulle återfå dessa gevär, de säkerligen skulle befinnas ganska illa ramponerade och sålunda vara af föga nytta för staten, ja kanske icke ens kunna användas, om icke möjligen hufvudsakligaste delen af dem, eller sjelfva piporna, hvilka måhända ännu ega något värde.

Det är på nu anförda skäl jag anhåller om proposition på mitt nyss afgifna skrivelseförslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag hoppas, att den ärade motionären finner sig belåten med den förklaring, som Utskottet afgifvit, och vill därför endast yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Halldin: Såsom en icke vän till eller beundrare af de lagrar, som kunna vinnas på blodiga slagfält, der statsmakterna sätta sig till domare på orätt plats och för sin del bevisa, det de icke respektera menniskolif, borde jag konsekventenligast afstyrka hvarje åtgärd, som går ut på att tillrusta stridsvapen eller öfverlemna sådana åt menniskors händer. Men då vi tyvärr ännu lefva uti en sådan tid, att krig ej kan undvikas, måste jag betrakta vapenhandteringen såsom ett nödvändigt ondt, hvilket icke heller vi kunna undvara.

När de frivilliga skarpskytteföreningarne på det sättet under cirka 15 år till låns erhållit ifrågasatta skjutgevär af staten, mot vilkor att få återlemna dem i samma skick, eller lösa samma med 15 kronor, så kan jag, enär skarpskytteföreningarnes enskilda uppoffring under tiden i ett fosterländskt syfte varit ganska betydlig, ej annat än medgifva billigheten af den begärda uppoffringen från statens sida. Ty den tid kan ju i alla fall inträffa, att vi kunna behöfva försvara oss, och jag tänker att det då kan vara godt att folket är öfvadt utan synnerlig kostnad för staten. Jag kan därför icke annat än på det lifligaste tillstyrka denna lilla uppoffring från statsverkets sida. Hvad tjenar det till att dessa gamla gevär efter 10 à 15 års begagnande utslitna läggas i förråden eller betalas af skarpskytteföreningarne med

Ang. rätt för
skarpskytte-
föreningar att
inköpa staten
tillhöriga
gevärf.
(Forts.)

15 kronor? Vore det då icke vida bättre att göra denna obetydliga uppoffring, den ringaste vi kunna göra för ett älskadt fosterlands väl, detta för så vidt vi erkänna att något godt ligger uti skarpskytteväsendet. Vi ämna väl icke derföre gå ut att slagta och förgöra; vi hafva nog att se till att vi må kunna värja hem och härd. Sverige har hittills ej varit af fiende öfvervunnet, om ock vi någon gång blifvit illa tilltygade och blodigt sargade, och jag hoppas att vi äfven för framtiden må kunna berömma oss deraf, att hafva mod och vilja till att bevara vår sjelfständighet.

Jag instämmer i motionärens nu senast framställda förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och Herr vice Talmannen framställt propositioner i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 3.

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 5, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1878 års riksdag.

Punkten 1:

Bifölls.

Punkten 2:

Lades till handlingarne.

Punkten 3:

I fråga om förräntandet af Riksgäldskontorets kontanta behållningar hade statsrevisorerna framlagt ett förslag, öfver hvilket fullmäktige i nämnda kontor afgifvit yttrande, och för hvars handläggning Utskottet funnit nödigt att begära sammanträde med Banko-Utskottet. Utskottet hade derför i förevarande punkt endast anmält, att sammansatt Stats- och Banko-Utskott framdeles komme att utlåta sig öfver revisorernes omförmälda förslag, äfvensom öfver en i samma ämne inom Andra Kammaren väckt motion.

Sedan föredragning skett af denna punkt, anförde

Herr Themptander: Mot hvad Utskottet yttrat i den nu föredragna punkten kan jag naturligtvis icke hafva något att erinra, utan har jag begärt ordet derföre, att jag för min del icke kan dela den uppfattning, som revisorerne uttalat angående riksgäldsfullmäktiges läneoperationer under det förflutna året och hvilken uppfattning revisorerne tagit till utgångspunkt för den motivering de framlagt för sitt förslag om förändradt sätt att förränta Riksgäldskontorets behållningar.

Jag skall emellertid be att dessförinnan få göra en annan anmärkning i förbigående mot den senaste revisionsberättelsen och den

form, i hvilken revisorerne offentliggjort sina iakttagelser rörande gången af vissa utaf fullmäktiges låneoperationer. Såsom vi veta, lemna revisionsberättelsen en detaljerad skildring af gången utaf de underhandlingar, som egt rum mellan fullmäktige och ett utländskt bankirhus beträffande den andra emissionen af 1875 års lån. Då man genomläser denna skildring, ledes man lätt på den tanken, att revisorerne sedermera skulle hafva för afsigt att mot fullmäktige framställa några anmärkningar för det sätt, hvarpå fullmäktige vid dessa underhandlingar iakttagit statens fördel, några anmärkningar för att de icke skulle i dessa underhandlingar förfarit med den omtanke och varsamhet, som dylika negociationer kräfva. Så är dock alldeles icke förhållandet. Revisorerne hafva i det afseendet icke rigtat någon anmärkning mot fullmäktige, hvarken med hänsyn till nyss nämnda upplåning eller beträffande upptagande af 1878 års nya lån. Man frågar sig då: hvartill tjena hela denna detaljerade skildring af förhandlingarne mellan fullmäktige och ett utländskt bankirhus, och hvarföre har icke billig hänsyn till den grannlagenhet och diskretion, som i dylika fall uti affärsverlden i allmänhet göra sig gällande, manat revisorerne att icke inlåta sig på en sådan utförlig redogörelse, som för revisorerne ändamål alldeles icke varit behöflig? Det låter verkligen tänka sig, att utländska bankirer och bankirhus en annan gång med en viss motvilja skola inlåta sig i underhandlingar med Riksgäldskontoret, då de finna meddelanden, som till sin natur äro af konfidentiell art, offentligen framläggas utan att sådant af omständigheterna påkallas. Det synes mig icke heller synnerligen egnadt att stärka fullmäktiges position i dylika underhandlingar, att, såsom har skett, revisorerne liksom argumentera mot de åsigt, som fullmäktige uttalat i sina meddelanden till utländska bankirhus och framställt såsom bestämmande för fullmäktiges handlingssätt i vissa afseenden. Det förefaller mig att denna del af berättelsen för det syftemål, revisorerne haft, kunnat uppställas helt annorlunda. Hvad revisorerne hafva anmärkt, är dels att fullmäktige icke skulle hafva riktigt uppfattat reglementets föreskrifter om fullmäktiges rätt att låna för konverteringsändamål, dels och hufvudsakligen, att fullmäktige verkställt någon upplåning alls innan de indragit de Riksgäldskontoret tillhörande, inom landet placerade medel. Men för att motivera sistnämnda åsigt behöfver man naturligtvis ej gå in i en så detaljerad skildring, som jag ofvan påpekat. Härmed är jag emellertid inne på hvad jag egentligen åsyftat, eller att revisorerne för sitt förslag angående en förändrad anordning för framtiden af Riksgäldskontorets utlåningsrörelse hemtat stöd af fullmäktiges klantrade förfarande att vid ifrågakomna tid hafva anlitat utländsk upplåning i stället för att indraga kontorets behållningar inom landet. Det är naturligt, att Riksgäldskontoret alltid måste hafva dylika behållningar. Då Riksgäldskontoret skall år efter år verkställa upplåning i utlandet för att möta på kontoret anvisade utgifter till betydliga belopp, är det klart, att den utländska upplåningen icke kan af Riksgäldskontoret anordnas på det sätt, att medlen inflyta endast i den mån de äro för kontoret behöfliga. Riksgäldskontoret måste således i förväg upplåna betydliga belopp, och en väsentligen bidragande orsak härtill är ock, att hvarje lånesökande — det må äfven vara en stat —

*Ang. revisorer-
nes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.*

(Forts.)

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.

(Forts.)

icke kan frigöra sig från att den andra kontrahenten eller långfivaren blifver till ganska stor del bestämmande i afseende å tidpunkten för det kontraherade lånets mottagande af lånesökanden. Deraf blifver en följd, att Riksgäldskontoret måste få medel disponibla, och detta få vi väl icke heller helt och hållet anse endast såsom en olägenhet för kontoret, ty vi måste komma i håg den särskilda uppgift Riksgäldskontoret har att lemna kassaförstärkningar till Statskontoret. De anspråk, som på senare tiden i detta hänseende blifvit ställda på Riksgäldskontoret, hafva icke varit obetydliga. Fullmäktiges till denna Riksdag afgifna berättelse upplyser, att vid tiden för dess afgifvande 12 millioner kronor af Riksgäldskontoret lemnats såsom kassaförstärkning till Statskontoret, och att Riksgäldskontoret erhållit underrättelse om att Statskontoret blifvit bemyndigadt att under Januari och Februari månader ytterligare lyfta 2 millioner kronor, således tillsammans 14 millioner kronor. När sådana behof påkomma, måste det vara en fördel för Riksgäldskontoret att kunna disponera medel, hvilka kontoret förskaffat sig genom, om jag så får säga, den ordinarie upplåningen för jernvägsbyggnader, så att icke Riksgäldskontoret för dylika tillfälliga behof skall nödgas vidtaga särskilda utvägar, såsom anlåtande af utländska krediter eller upptagande af tillfälliga lån.

Man må emellertid tänka hvad som helst om gagnet för Riksgäldskontoret att hafva sådana behållningar. Ett faktum är dock, att de ej kunna undvikas, och det hafva äfven revisorerne erkänt. Hvad de ogillat är det sätt, hvarpå dessa behållningar hittills blifvit gjorda fruktbringande, men i det afseendet tror jag icke att fullmäktige gjort sig förtjente af klander. De hafva nemligen endast följt den instruktion, som var för Riksgäldskontoret utfärdad, och den praxis, som med Riksdagens vetskap i detta afseende under flera år gjort sig gällande. Vill Riksdagen förändra systemet för förräntande af Riksgäldskontorets behållningar, då står det Riksdagen öppet att derom lemna nya bestämmelser, och för min del medgifver jag gerna, att, i fråga om hvilket system i sådant afseende är det lämpligaste, meningarne med fullt fog kunna vara delade. Jag vill nu icke yttra mig derom, ty, såsom denna punkt utvisar, kommer frågan derom att framdeles blifva föremål för Kammarens ompröfning, men, såsom jag redan nämnt, man må i det ämnet hysa hvilken åsigt som helst, sådant bör icke utgöra hinder för att erkänna, att de nu varande fullmäktige icke gjort sig förtjente af det klander revisorerne i detta fall mot dem rigtat. Stats-Utskottet har då intagit en vida riktigare ställning till frågan, då Utskottet, utan att med ett enda ord rigta någon anmärkning emot fullmäktige för det sätt, hvarpå de gått till väga, helt enkelt förklarat sig vilja tillsammans med Banko-Utskottet taga i öfvervägande det af revisorerne väckta förslag om ändrade grunder för Riksgäldskontorets utlåning.

Nu kan man visserligen säga, att revisorerne icke direkt klandrat riksgäldsfullmäktiges sätt att gå till väga vid utlåningsrörelsens handhafvande, utan att hvad de klandrat är, att då medel funnits af fullmäktige utlånade, de icke först indragit dem innan upplåning från utlandet skett. Ja, detta är just sjelfva hufvudfrågan, och just därför att revisorerne emot fullmäktiges förfarande i detta hänseende

uttalat klander och på detta klander sedermera grundat sin hemställan om förändrade föreskrifter för utlåningsrörelsen, har jag vid denna punkt begärt ordet. Om fullmäktige under förlidet är upptagit lån i utlandet för att derigenom bereda sig medel att öka den inhemska utlåningen, då hade fullmäktige äfven efter mitt förmenande gått utöfver den uppgift, som är för Riksgäldskontoret anvisad, men så hafva fullmäktige alldeles icke förfarit. Vid ingången af år 1878 hade Riksgäldskontoret inom landet förräntade behållningar till belopp af 18,064,153 kronor 49 öre, och vid den inventering, som revisorerne i slutet af sistlidne September anställde i Riksgäldskontoret, uppgingo samma medel till 18,806,000 kronor, eller en skilnad af omkring 800,000 kronor; och med sådana siffror för ögonen kan man väl icke gerna påstå, att riksgäldsfullmäktige under år 1878 upplånat medel i afsigt att öka den inhemska utlåningen. Det förefaller derföre besynnerligt huru revisorerne (sidan 55) kunna säga att de »beklaga, det genom årets upplåning beloppet af Riksgäldskontorets tills vidare förräntade medel vunnit en så hastig och betydlig tillväxt». De 18 miljonerna voro ju redan upplånade vid 1878 års ingång; det var ett faktum som förelåg, då den första af de i revisionsberättelsen omnämnda låneoperationerna skulle företagas, och hvad fullmäktige då hade att tillse var, huruvida dessa inom landet utlånade medel skulle indragas eller om Riksgäldskontorets behof för den närmaste framtiden skulle fyllas genom ny utländsk upplåning. Det kan ju under andra förhållanden hafva varit fullmäktiges pligt att, då så stora behållningar funnos hos Riksgäldskontoret, tills vidare afstå från upptagande af nya utländska lån; men jag tror att en hvar som något känner, huru affärsställningen var beskaffad här i landet vid 1878 års ingång, skall nödgas erkänna, att fullmäktige visat sig bättre förstå ställningens kraf och de fordringar, som kunde ställas på dem i egenkap af riksgäldsfullmäktige, derigenom att de vid detta tillfälle vände sig till den utländska lånemarknaden i stället för att hastigt undandraga den inhemska rörelsen så betydliga belopp under en tid, då, efter det nyligen inträffade bakslaget i våra ekonomiska förhållanden, affärerna ännu icke hade, så att säga, hunnit krympa tillsammans så mycket som de sedermera gjort, och då en plötslig minskning uti omsättningsmedlen kunde hafva varit af betänklig art och medfört stor våda. Revisorerne säga (sidan 62) att »fullmäktige vid fullgörandet af berörda uppdrag låtit i en allt för bestämmande grad påverka sig af omtanken för den allmänna rörelsens förseende med nödiga omsättningsmedel», men detta hafva de icke gjort. De hafva endast dragit sig för att indraga de medel, som en gang voro utlånade, men alldeles icke vidtagit några åtgärder för att ytterligare förse den inhemska rörelsen med några omsättningsmedel. Fullmäktiges uppfattning i detta afseende har också delats, efter hvad revisionsberättelsen upplyser, så väl af den bland Konungens rådgifvare, med hvilken fullmäktige hade tillfälle att rådgöra, som ock af dåvarande fullmäktige i Riksbanken; och jag tror att om revisorerne, i stället för att, sasom de nu gjort, inlåta sig på allmänna resonnementer och reflexioner om hvad som i allmänhet kunde i detta afseende anses för det lämpligaste sättet att disponera behållningarne, sökt göra sig förtrogne med den

*Ang. revisorer-
ernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)*

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)

allmänna ställningen i landet, sådan den tillräckligt tydligt fans angifven i de handlingar som förelågo för revisionen, skulle de hafva funnit att fullmäktiges låneoperationer gjort dem förtjente af erkännande i stället för klander.

Enligt min tanke hade revisorerne i allt fall varit oförhindrade att framlägga förslag om förändrade grunder för framtiden för föräntande af Riksgäldskontorets behållningar, men det hvartill de efter mitt förmenande saknat anledning är att motivera ett sådant förslag med ett klander emot fullmäktiges ifrågavarande låneoperationer; — och det är denna min uppfattning jag velat begagna detta tillfälle att uttala.

Herr C. A. Larsson: Hade den siste ärade talaren kommit fram med sina admonitioner vid den föregående punkten, så skulle jag ansett det vara temligen befogadt af honom att söka försvara riksgäldsfullmäktiges åtgärder, men då det nu är fråga om tredje punkten, har jag icke kunnat förstå att hvad han sagt har det ringaste sammanhang med hvad som är föredraget. Här i tredje punkten är nemligen allenast fråga om ett af Stats-Utskottet fattadt beslut att begära sammanträde med Banko-Utskottet för att öfverlägga om huruvida Riksgäldskontoret skall fortfarande behöfva utlåna sina kontanta behållningar eller om desamma skola öfverlemnas till Riksbanken; och den ärade talaren kan väl icke hafva något emot, att Stats-Utskottet sjelft icke velat afgöra en så vigtig sak, utan att förut hafva hört hvad Banko-Utskottet hade att säga. Att, såsom denne talare gjorde, draga upp en lång historik om fullmäktiges låneunderhandlingar hör ju icke alls hit, ty här är blott fråga om huruvida Riksbanken skall taga emot de penningar som Riksgäldskontoret icke för tillfället kan använda. Men då den värde herrn har försökt att svärta ned revisorerne och i desses åtgärder icke sett annat än yttringar af kittslighet från revisorerne sida emot fullmäktige, så skall jag bedja att med några ord få taga revisorerne i försvar.

Hvad först angår revisionsberättelsens form och hans anmärkningar deremot, så har jag ett lefvande vittne (Friherre Stackelberg) här framför mig derpå, att vi icke ville antaga den nu begagnade formen, förrän vi af revisionsberättelserna från föregående år, angående Riksgäldskontoret, funnit att i dem alla, der liknande frågor med denna varit behandlade, revisorerne vid granskningen af alla viktigare låneoperationer börjat från början och låtit Riksdagen få fullständig del af alla ventilationer, som föregått upplåningarne. Men då vi fingo se detta, hesiterade vi icke ett ögonblick att följa föregående revisorers exempel. Således finnes häruti ingen orsak till klander. Att detta tillvägagående icke heller menligt inverkat på upplåningen i utlandet, synes af fullmäktiges protokoll och de citat vi ur dem gjort. Man finner af dem, att det snart sagdt fans icke annat än långifvare, som öfveröste Riksgäldskontoret med anbud, det ena bättre än det andra. Riksgäldsfullmäktige funno sig därför föranlättna att bedja Stats-Utskottet att få taga upp ett nytt lån, ty nu, sade de, äro vi öfverlupna af anbud på penningar. Derpå svarade Stats-Utskottet: kunnen I icke läsa innantill i reglementet; der står ju att I kunnen

upplåna penningar för att dermed konvertera äldre lån. När fullmäktige fingo detta svar, tänkte de: detta löfte skola vi taga vara på, hvar på de genast skrefvo till en bankir i London och uppgjorde om ett lån på icke mindre än 27 millioner kronor: och detta emot obligationer af ett nytt lån, ehuru Riksdagen, som gifvit dem lof att upplåna penningar, icke gifvit dem något tillstånd att upplägga något nytt lån, ty Riksdagen visste att vi ännu hade 36 millioner kvarstående på förut upplagda lån, hvilka voro vida billigare än detta 1878 års lån. Emot dessa äldre obligationer hade de haft tillfälle att upptaga penningar, om det hade behöfts. Men tiden dertill var ännu icke inne, emedan penningarne icke behöfdes förr än det nästa och följande åren. Fullmäktige voro ej heller berättigade att taga upp något nytt lån, ty Riksgäldskontoret hade ännu stora belopp osålda på gamla lån. Man behöfde dessutom icke sätta i fråga någon grannlagenhet mot bankirer, som underbjödo hvarandra. För öfrigt lyckades det ej heller dessa bankirer att få göra några affärer med Riksgäldskontoret; det var blott ett enda bankirhus, med hvilket det antagligen var på förhand uppgjort, att det skulle omhändertaga upplåningen af alla medlen, som fick affären om hand. Och detta nya lån blef mycket dyrare, än om den kvarstående emissionen af 1875 års lån hade begagnats. Skilnaden i priset blef så stor, att, om herrarne vilja räkna ut den, herrarne skola finna att i anledning af en punkt i lånekontraktet, der det stod föreskrifvet att långifvarne skulle få debitera dubbla räntan dertfore att de betalade in lånet i förskott på en tid, då Riksgäldskontoret icke behöfde penningarne, fullmäktige kastade bort på denna upplåning ett belopp af 336,000 kronor, en förlust, som aldrig kunnat komma i fråga, om resten af 1875 års lån hade indragits. Revisorerna hafva icke klandrat detta; de hafva blott sagt, att de beklaga att fullmäktige begagnat sin rätt att taga upp nya lån, icke, såsom Stats-Utskottet i sin skrifvelse fäst uppmärksamheten på, för att dermed konvertera äldre lån, utan för att bestrida nya utgifter, samt att fullmäktige i anledning af Utskottets beslut funno sig vara i sin goda rätt att upptaga lån hos tyska bankirhus. Oaktadt fullmäktige således redan två dagar efter Riksdagens upplösning indragit hvarje skilling af londonerlånet, läto de det tyska huset begagna sig af sin optionsrätt till 11 millioner riksmark, sedan de förut upptagit 7 millioner. På detta sätt lånade de upp 36 millioner — jag räknar här i rundt tal — ehuru de icke fått rättighet att upplåna mera än 18 millioner. Lånebeloppet var så noga uträknadt, att det slutade på 25 öre.

Men hvartill användes nu dessa penningar? Jo, till konvertering af 1870 års lån — ett lån, som var ouppsägbart och sålunda icke konvertibelt. 1870 års obligationer utbjödos till inlösen; och till en början gick saken bra, så länge nemligen priset för obligationerna icke öfversteg pari. Men snart steg detta, och då upphörde naturligtvis konverteringen.

Deremot fans det ett annat lån, nemligen 1868 års, som var uppsägbart och som för staten är mera än 50 procent dyrare än 1870 års lån. Af fullmäktiges egna uppgifter, som jag här har till hands, visar det sig att 1868 års lån, hvilket utgjorde 20,884,000 kronor,

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)

löper med 5 procent ränta och har en amorteringstid af $62\frac{1}{2}$ år. Detta lån måste således, med beräkning att räntan efter nämnda tids förlopp utgör tillsammanslagdt 47,517,456, komma att kosta staten 68,401,456 kronor. 1870 års lån deremot, som var på 40 millioner och för hvilket räntan är beräknad att efter den 40-åriga amorteringstidens utgång belöpa sig till 45,105,910 kronor, skulle sålunda komma att kosta staten 85,105,910 kronor. Läger man dessa siffror till grund för beräkningen af huru mycket dessa lån med ränta och amorteringskostnader i sjelfva verket kosta staten, jemförda med hvarandra, finner man, att kostnaderna för 1870 års lån förhålla sig till 1868 års lån på sätt följande uppställning visar:

$40,000,000 : 20,884,000 = 85,105,910$ då är $x = 44,433,795$.

$20,884,000 : 40,000,000 = 68,401,456$ då är $x = 131,012,097$.

Under sådana förhållanden må det väl kunna ifrågasättas, huruvida det icke är minst sagdt klandervärdt att, då en konvertering skall ega rum, låta denna ske med ett lån, som har en 40-årig amorteringstid och icke är konvertibelt, i stället för med ett, som, förutom att det eger denna sistnämnda egenskap, löper med samma ränta och har en amorteringstid af $62\frac{1}{2}$ år. Uti den förklaring, fullmäktige afgifvit med anledning af revisorernes anmärkning, hafva fullmäktige framställt saken såsom hade det funnits blott ett enda lån att konvertera. Det fans dock, såsom jag visat, tvenne, och jag hemställer om någon förständig människa skulle i afseende å valet dem emellan hafva handlat på samma sätt som fullmäktige. Hvad deremot beträffar deras försvar af sitt tillvägagående dermed, att genom konvertering af 1870 års lån en mängd penningar skulle kunna frigöras inom landet, der detta lån hufvudsakligen blifvit upptaget, så var väl detta det enda egentliga skäl, som fullmäktige bjudit för sig. Emellertid visade det sig snart, att åtgärden äfven ur denna synpunkt var olämplig, emedan jemförelsevis få obligationer af 1870 års lån stannat inom landet, under det att största delen kommit i utländingarnes länder, såsom också vanligtvis är förhållandet med de flesta jernvägs-lån.

Såsom något högst egendomligt förefaller det äfven att fullmäktige, hvilka upptagit 11-millioners-lånet för att konvertera 1870 års lån, utan att veta om en enda obligation komme att hembjudas till inlösen, tillbakavisade lånegifvarens anbud att för någon del af dessa 11 millioner lemna obligationer af just det slag, som skulle konverteras.

Det har också sagts af fullmäktige, att stora vådor för landet skulle hafva inträffat, om icke de två lånen blifvit indragna under förra året. Men hur förhåller det väl sig i sjelfva verket med den saken? Jo, inte bättre, än att just när dessa penningar väl kommit in i landet, så började det ena stora handelshuset efter det andra att göra konkurs, oaktadt Riksgäldskontoret dragit in 36 millioner. Och huru skall man väl kunna tro, att de 30 millioner, Kongl. Maj:t nu begärt, skola förslå något, då 36 millioner försvunnit utan att göra någon den ringaste verkan. Men hvart hafva då dessa 36 millioner tagit vägen? Det är sant, att 1,300,000 blifvit använda till konvertering af ett äldre lån, men hvar har man gjort af resten? Ingalunda hafva de nedlagts i jernvägsbyggnader och ännu mindre i konverteringar. Men borta äro ändock alla 36 millionerna, så när som på en ganska obetydlig summa!

Sålunda se herrarne, att de »stora vådorna» inträffat i trots af riksgäldsfullmäktiges beprisade förutseende och kloka omtanke att skaffa penningar in i landet.

Revisorerna yttra vidare i sin berättelse, att fullmäktige i Riksgäldskontoret synas hafva missuppfattat sin ställning, då de trots det tillkomma dem att uppehålla industrien och den allmänna rörelsen i landet genom att förse dem med nödigt förlagskapital. Och aldrig tror jag att förut ens hvar tionde ledamot af Kammaren kunnat komma på en slik tanke. Riksgäldskontoret har på senare tiden haft i uppdrag att ombesörja vår utländska lånerörelse, men ingalunda att upphjälpa affärerna för några bankirer eller underlätta den allmänna penningrörelsen inom landet, ty sådant tillhör uteslutande Riksbanken. Men hur har det nu gått för Riksbanken? Jo så, att då Riksgäldskontoret indragit onödigt mycket penningar, så har det sedan öfverhopat Riksbanken med den ena millionen efter den andra, utan att Riksbanken vågat låna ut dem, då Riksgäldskontoret hvilken dag som helst kunnat begära igen dem.

Allt detta har synts revisorerna vara af beskaffenhet att icke gifva anledning till hållande af några långa eloger öfver Herrar Fullmäktige i Riksgäldskontoret. Men som jag redan i början nämnde, är det nu icke värdt att här vidare hålla några långa tal om den saken, som nu icke föreligger. Fullmäktiges låneåtgärder hafva herrarne ju redan godkänt, och här är endast fråga om stiftande af en lag, att riksgäldsfullmäktige icke vidare skola hafva något besvär med utlåningen, utan öfverlemna det åt Riksbanken.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet icke för att yttra mig i sjelfva saken, ty den föredragna punkten innehåller endast en anmälan till Riksdagen, men jag har endast velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, på det att här nu icke måtte utspinna sig en helt och hållet onödig diskussion. Vi ha redan godkänt de båda första punkterna af betänkandet, och i afseende på den nu föredragna 3:e punkten ha vi icke annat att göra än att lägga den till handlingarne, hvilket jag äfven yrkar måtte ske. Dessutom ber jag att få erinra, att icke i den nu föredragna punkten, likasom icke heller i de två föregående, af Utskottet uttalats ett enda ord af klander mot fullmäktige i Riksgäldskontoret. Jag upprepar mitt yrkande, att punkten måtte läggas till handlingarne.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter punkten lades till handlingarne.

Punkten 4.

Blef jemväl lagd till handlingarne.

Punkten 5.

Bifölls.

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)

I *punkten 6* hade Utskottet yttrat sig rörande en af revisorerne gjord framställning i fråga om grunden för beräkning och utbetalning af arfvodet till Andra Kammarens ledamöter samt på anförda skäl hemställt,

att berörda framställning ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Efter uppläsning af denna hemställan yttrade

Herr Gasslander: Mig synes, att Kammarens protokoll innehåller en fullt giltig och helt säkert för Riksgäldskontoret lätt tillgänglig anvisning för afgörandet af frågan, när en ledamot af denna Kammare skall anses hafva inställt sig vid Riksdagen. Jag kan derföre icke för min del instämma i Utskottets yttrande »att Riksgäldskontoret saknar alla materialier till en sådan granskning». Då emellertid, enligt 107 § Regeringsformen, fullmäktige i Riksgäldskontoret lära få anses redan hafva för sina under åren 1874—1876 vidtagna åtgärder erhållit décharge, och då fullmäktiges under år 1878 meddelade och af revisorerne anmälda beslut om afdrag å arfvodena för tvenne ledamöter synes stå i öfverensstämmelse med Riksdagsordningens föreskrift, biträder jag det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit, utan att framställa något särskildt yrkande.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 7.

Blef äfvenledes bifallen.

Punkten 8.

Med anledning af fullmäktiges i Riksgäldskontoret förklaring öfver den af 1877 års statsrevisorer gjorda framställning angående bevillning för ett fideikommiss hade de år 1878 församlade statsrevisorer tagit i förnyadt öfvervägande frågan om ersättningsskyldighet för dem, som ansåges varit vållande till försummelse vid indrifningen af ifrågasvarande bevillning, och i likhet med 1877 års revisorer funnit tiden redan vara inne för vidtagande af de åtgärder, som kunde erfordras för att bringa till verkställighet Riksdagens den 8 Mars 1875 åt fullmäktige lemnade uppdrag i berörda hänseende; varande alltså ett förslag i sådant syfte af revisorerne framställt.

Beträffande detta förslag hade Utskottet tillstyrkt,

att samma förslag ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Enligt anteckning å utlåtandet, hade reservation vid förevarande punkt inom Utskottet anmälts af Herrar *P. O. Hörnfeldt, Liss Olof Larsson, O. B. Olsson, S. Nilsson* i Efveröd, *Ola Andersson* i Burlöf, *Sv. Andreasson, J. E. Johansson* i Forneby, *C. A. Larsson, N.*

Petersson i Runtorp, *H. Andersson* och *I. Månsson*, hvilka ansett, att Utskottets yttrande i denna del bort hafva följande innehåll:

»Utskottet har, lika med revisorerne, ansett verkställigheten af det af 1875 års Riksdag i detta ämne fattade beslut ej längre böra uppskjutas, helst måhända genom preskription ett års ränta å denna statsverkets fordran går förlorad med hvarje år som ärendet fördröjes, och hemställer,

att Riksdagen — med förklarande att anspråket på ersättning af vederbörande, utan afseende på huru tvisten om återstående bevillningsbeloppet kan komma att utfalla, inskränkes till godtgörandet af den ränteförlust, som med stöd af Kongl. resolutionen den 13 April 1877 kan bestämmas — må uppdraga åt fullmäktige i Riksgäldskontoret att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af Riksdagens härom meddelade beslut kunna erfordras».

Angående detta ärende anförde

Herr Carl Anders Larsson: I afseende å denna punkt hafva utskottsledamöterna från denna Kammare uppställt ett särskildt förslag till beslut, till hvilket jag härmed yrkar bifall. Detta förslag har följande lydelse:

»Utskottet har, lika med revisorerne, ansett verkställigheten af det af 1875 års Riksdag i detta ämne fattade beslut ej längre böra uppskjutas, helst måhända genom preskription ett års ränta å denna statsverkets fordran går förlorad med hvarje år som ärendet fördröjes, och hemställer,

att Riksdagen — med förklarande att anspråket på ersättning af vederbörande, utan afseende på huru tvisten om återstående bevillningsbeloppet kan komma att utfalla, inskränkes till godtgörandet af den ränteförlust, som med stöd af Kongl. resolutionen den 13 April 1877 kan bestämmas — må uppdraga åt fullmäktige i Riksgäldskontoret att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af Riksdagens härom meddelade beslut kunna erfordras».

Jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet på den förlust, som staten lider derigenom, att Riksgäldskontorets tjänstemän icke i vederbörlig tid kasserat in dessa fideikommissbevillningsmedel. Den 14 Mars 1864 skulle de vara i Riksgäldskontoret inbetalde vid 10 procent böter. De hafva sedermera inbetalts under åren 1871 och 1875 med tillsammans 115,000 kronor. På denna summa utgör ränteförlusten omkring 57,000 kronor. Nu kan man taga för gifvet, att ingen rekonventionstalan kan anställas längre tillbaka än 10 år. Om man sålunda vill hafva någon ersättning för förlusten, så får man räkna 10 år tillbaka från 1879. På fem år är ränteförlusten 30,000 kronor, det återstår således omkring 27,000 kronor. Jag för min del yrkar att fullmäktige få uppdrag att vid domstol söka förmå vederbörande, som försummat indrifningen, att betala den summa som ännu icke är preskriberad.

Jag hemställer om bifall till Andra Kammarens ledamöters reservation, hvilken jag nyss uppläste och som förekommer på sidan 16.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr vice Talmannen

Ang. revisörernas framställningar i fråga om Riksgäldskontorets förvaltning.

(Forts.)

gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på det af Herr C. A. Larsson gjorda yrkande; och som den senare propositionen blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren alltså bifallit det förslag, som Herrar P. O. Hörnfeldt, Liss Olof Larsson m. fl. uti sin ofvannämnda reservation framställt.

Punkten 9.

Utskottet hade i denna punkt yttrat sig öfver revisorerne hemställan, det Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville på grund af innehållet i 6 § af det mellan staten och Gefle—Dala jernvägsaktiebolag den 26 Maj och 16 Juli 1855 afslutade kontrakt taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke en ytterligare ökad amortering af det nämnda bolag beviljade lån borde föreskrifvas, på det att detsamma så fort som möjligt måtte vardas gäldadt; och hade Utskottet på anfördt skäl tillstyrkt,

att Revisorerne ifrågavarande förslag ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Hedlund, som yttrade: Herr Talman! Det är visserligen sant hvad Utskottet här säger, att Riksdagen vid flera föregående tillfällen icke velat genom en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t göra en erinran i den rigtning, revisorerne angifvit i afseende på Gefle—Dala jernvägsaktiebolag. Jag anser likväl, för min del, frågan icke derföre böra falla, och har icke heller försummat något tillfälle, då jag dertill haft anledning, vare sig i denna Kammare eller i den Första, att framhålla dess betydelse. Denna jernvägsanläggning är tillkommen under den särdeles gynsamma omständigheten, att staten till densamma lemnat ett betydligt anslag mot endast 2 procent ränta samt med en amortering numera af 4 procent. Nu visar revisionsberättelsen för 1877, att inkomsterna uppgått ända till närmare 30 procent. Det synes mig vara alldeles orimligt, att ett bolag, som kan hafva en inkomst af 30 procent, fortfarande skall af staten åtnjuta lån mot 2 procent ränta, oaktadt det legat i Kongl. Maj:ts skön att vid flera tillfällen ställa saken till rätta genom att höja amorteringsprocenten. Min åsigt, som jag frut uttalat och fortfarande vidblifver, är att det hade varit i sin ordning att ett bolag med så betydliga inkomster hade fått underkasta sig att inbetala till staten hela sin inkomst utöfver 8 procent. Bolaget hade då visserligen måst upptaga ett lån, men detta hade icke för bolaget medfört annan förlust än skilnaden mellan den ränta bolaget nu betalar till staten och de högst 5½ procent som bolaget kunde kommit att betala å obligationslånet, d. v. s. högst 3½ procent.

Mig synes, att, om också icke någon juridisk skyldighet här förelåg, borde åtminstone en moralisk förpligtelse hafva manat bolaget att icke missbruka en fördel, som en gång vunnits af staten under helt andra förhållanden än nu. Jag kan således icke finna något skäl, hvarföre icke, åtminstone från denna Kammare, en yttring till Kongl.

Maj:t kunde framgå, som visade att Riksdagen i detta fall icke velat släppa en fordran, som är så grundad på rättvisa och billighet, som denna revisorernes framställning.

Ang. revisorernes framställningar i fråga om Riksgälds-kontorets förvaltning.

(Forts.)

Herr C. A. Larsson: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på 2 rader i motiveringen i Utskottets betänkande, som är underskriftet af alla ledamöterna i Utskottet: »Utskottet underkänner för ingen del giltigheten af de skäl, revisorerne anfört för önskvärdheten och billigheten deraf att ifrågavarande län blefve genom en ytterligare förstärkt amortering snarast möjligt slutbetaldt». Bolaget har nu 3 eller 4 gånger fått igen sina penningar och har en grundfond, som är större än hela lånet, men icke desto mindre betalar det fortfarande endast 4 procent i amortering och 2 procent ränta. Då järnvägen nu lemnar sina aktieegare ända till 30 procent om året, är det bra besynnerligt att staten icke tillämpar den klara och tydliga föreskriften i § 6 af det med bolaget uppgjorda kontraktet, der det stadgas, att om den årliga behållningen uppgår till 8 procent, eger Kongl. Maj:t bestämma, om och med hvad belopp amorteringen bör ökas.

Det är underligt, då man vet att inom landet finnas en massa järnvägsbolag, som under närvarande tider hafva att kämpa med stora svårigheter för uppehållandet af sina banor, att detta bolag, hvilket härifrån utgör ett lyckligt undantag, skall på statens bekostnad åtnjuta en fördel, som hvarken juridiskt eller moraliskt sedt är förenad med billighet och rättvisa. Jag yrkar därför att den föredragna punkten måtte sammanslås med den nästföljande, så att denna senare måtte få sin tillämpning äfven på Gefle—Dala järnväg, och att det må blifva möjligt för Kongl. Maj:t att föreskrifva en ökad amortering äfven för detta järnvägsbolag. Jag anhåller om afslag å den föredragna punkten i dess närvarande skick och om dess intagande under punkten N:o 10.

Herr Clairfelt: Då Utskottet erkänt det önskvärda och billiga i revisorernes framställning angående en ökad amortering å Gefle—Dala bolags statslån, synes det mig, att Utskottet icke bort af de beslut, Riksdagen förut i detta ärende fattat, låta afskräcka sig från att nu framkomma med ett nytt förslag i ämnet. Och då Utskottet i nästa punkt sjelf tillstyrkt Riksdagen att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse om ökad amortering för åtskilliga andra järnvägsaktiebolag inom vårt land, hvilka med vida mindre framgång än Gefle—Dala bolag bedriva sin rörelse och af hvilka de skånska aldrig haft 8 utan endast 6 procent utdelning och i år få nöja sig med 5 å 5½ procent, så tyckes konsekvensen fordra att den skrifvelse, som i nästa punkt föreslås, må i främsta rummet komma att gälla Gefle—Dala bolag. I likhet med föregående talare yrkar jag därför, att Kammaren måtte med afslag å den föredragna punkten besluta en sådan skrifvelse angående Gefle—Dala järnvägsaktiebolag, som Utskottet i nästa punkt föreslagit.

I detta anförande instämde Herrar *Åke Andersson*, *Ivar Månsson* och *Borg*.

Ang. reviso-
rernes fram-
ställningar i
fråga om
Riksgälds-
kontorets för-
valtning.
(Forts.)

Herr Ola Andersson i Burlöf: Kammaren erinrar sig nog, att frågan om skyldighet för Gefle—Dala jernvägsbolag att underkasta sig en ökad amortering å sitt statslån icke af alla anses vara af så lätt utredd beskaffenhet, utan tvärtom rätt tvistig. Stats-Utskottet har, såsom i dess betänkande äfven finnes omnämndt, vid flera föregående tillfällen framställt förslag i det syfte, som nu af flere talare påyrkats, men dessa förslag hafva ständigt af Riksdagen ogillats, i det att Kamraren stannat i olika beslut. Så har äfven i år Första Kammaren bibehållit sin förra ställning till frågan samt bifallit Utskottets förslag i den föredragna punkten. Vid sådant förhållande föranleder ett beslut af denna Kammare om aflåtande af en underdånig skrifvelse icke till någon åtgärd. Nu har emellertid Herr Carl Anders Larsson framkommit med ett förslag om tillägg till nästa punkt, om hvilken jag egentligen icke är befogad att yttra mig, då den ännu icke blifvit föredragen. Utan att alltför mycket öfverskrida gränsen för min befogenhet i det afseendet, torde jag dock få erinra, att då Utskottet erkänt billigheten och rättvisan i en ökad amortering för Gefle—Dala bolag, så kommer denna Kammare genom att godkänna punkten äfven att godkänna den motivering, som ligger till grund för densamma. Jag tror att detta är allt, hvad vi för närvarande kunna göra, då Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag. Och jag tror likaledes, att Utskottet icke rätt gerna kunnat förfara annorlunda, då det vid flera föregående tillfällen till Riksdagen inkommit med förslag i motsatt syfte, och dessa förslag städse blifvit ogillade. Jag anhäller derföre om bifall till Utskottets betänkande i den föredragna punkten, ehuru det skall vara mig detsamma om ett annat beslut fattas, men det leder icke till någon åtgärd.

Herr C. A. Larsson: Jag förenar mig i Herr Clairfelts yrkande att vi i denna punkt fatta samma beslut, som är föreslaget vid den nästföljande. Jag låter icke skrämma mig deraf, att Första Kammaren bifallit punkten. Så har den alltid brukat göra, och det skulle derföre förvånat mig, om den nu gått ifrån sin gamla vana.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skulle visserligen för min del kunna instämma med den siste talaren äfvensom med talaren på kristianstadsbänken, hvilken senare yrkade, att här måtte inryckas samma bestämmelse som i nästföljande punkt. Men vi skola komma i häg att denna Kammare vid en föregående riksdag fattat ett likartadt beslut. Men då Första Kammaren icke gick in derpå, fick frågan förfalla. Och detta skulle äfven nu blifva förhållandet, då, såsom vi veta, Första Kammaren redan biträdt Utskottets förslag. Hade deremot talarne framkommit med ett förslag, som direkt hade verkat till målets vinnande, nemligen genom att drifva frågan till gemensam votering, så skulle jag varit med om ett sådant förslag. Men då, som sagdt, antagandet af Herr Clairfelts förslag nu icke kan leda till något annat resultat, än en opinionsyttring i denna Kammare, anser jag för min del att denna Kammare icke bör lägga särdeles stor vikt vid den föreslagna åtgärden, synnerligast som man bör kunna hoppas att, om båda Kamrarne gilla Utskottets motivering, att »Utskottet under-

känner för ingen del giltigheten af de skäl, revisorerne anført för önskvärdheten och billigheten deraf, att ifrågavarande lån blefve, genom en ytterligare förstärkt amortering, snarast möjligt slutbetalt», re-
 regeringen icke längre skall, om jag så må säga, slå döförat till ställningar i
 för de önskingar, som inom Riksdagen i denna fråga så många fråga om
 gånger jemväl förut kraftigt blifvit framhållna, utan söka att få detta Riksgälds-
 länge klandrade missförhållande rättadt. Jag har icke något yrkande kontorets för-
 att göra, emedan jag anser motiveringen, som af Första Kammaren är valtning.
 antagen, vara tillräcklig för hvad vi önska, om Kammaren jemväl för (Forts.)
 sin del antager Utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad och propositioner i behörig ordning gifvits, fattade Kammaren, i öfverensstämmelse med Herr Clairfelts yrkande, följande beslut:

»Att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller det Kongl. Maj:t, efter tagen kännedom af revisionsberättelser och sammandrag af räkenskaper hos Gefle—Dala jernvägsaktiebolag, täcktes i sammanhang med fastställande af trafiktaxa för bolaget taga under ompröfning, huruvida skäl är för handen att tillämpa den i kontraktet med sagda bolag under angifven förutsättning stadgade skyldighet för detsamma att underkasta sig ökad amortering å det erhållna statslånet».

Punkten 10.

Bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarne.

Punkten 12.

Bifölls.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets utlåtande N:o 6, i anledning af Riksdagens år 1878 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel.

§ 5.

Företogs till afgörande Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag. Ang. tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag.

Det af Kongl. Maj:t framlagda förordningsförslaget hade följande lydelse:

Ang. tillägg
till gällande
föreskrifter
om aktiebolag.
(Forts.)

»Förordning angående tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag.

Styrelsen för aktiebolag, hvilket enligt förordningen den 6 Oktober 1848 vunnit Konungens stadfästelse å sin bolagsordning, åligger att inom trettio dagar efter hvarje val till styrelse eller styrelseledamot om valets utgång göra skriftlig anmälan hos rådstufvurätten eller domhufvanden i den ort, der styrelsen har sitt säte. Försummas hvad sålunda är föreskrifvet, böte en hvar af styrelsens ledamöter, som till sagda försummelse gjort sig skyldig, från och med tio till och med femtio kronor. Rätten eller domhufvanden anteckne dessa anmälanden i särskild dagbok och hälle dem för allmänheten tillgängliga.»

Och hade Utskottet hemställt:

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Gasslander anförde: Om ock erkännas må, att föreliggande lagförslag är till sitt syfte riktigt och godt, så lärer dock med fog kunna emot detsamma anmärkas, att den deri upptagna straffbestämmelsen hvarken är lämplig eller ändamålsenlig.

Mot hederliga bolag, som icke hafva för afsigt att fördölja sin styrelse, lemnar straffbestämmelsen medel till trakasserier med lagföring och straff å styrelsen för ofrivillig och oskadlig glömska, men mot bolag, som, för att slippa fullgöra sina förbindelser, hemlighålla sin styrelse, synes deremot bötesbestämmelsen overksam, då böter af högst femtio kronor för en gång icke torde vara till fyllest, och någon utväg derutöfver att framtvinga den föreskrifna anmälingen icke i förslaget upptages. Dessutom torde straffbestämmelsen icke kunna tillämpas, då det vore af behofvet bäst påkalladt, enär därför förutsättes, att allmänna åklagaren vet och kan bevisa, hvilken eller hvilka styrelsemedlemmar det ålegat att denna anmälan fullgöra. Men detta är just det som genom anmälingen skulle upplysas.

Enligt mitt förmenande är straffbestämmelsen obillig i så måtto, att, äfven om anmälan skett, förordningen tillstädjer, att styrelseledamot fälles till ansvar, så vidt visas kan, att samma anmälan blifvit fördröjd utöfver den bestämda tiden af en månad.

Med afseende på den tid, då styrelseombyte, enligt de bolagsordningar jag känner, eger rum, kommer åliggandet att göra denna anmälan i de flesta fall att tillhöra den afgående styrelsen. I betraktande häraf förekommer den föreslagna straffbestämmelsen tvetydig i det fall, att den eller de, som gjort sig skyldiga till försummelsen, lemnat sin plats i styrelsen, då åtalet väckes.

Jag finner vidare att denna straffbestämmelse går i alldeles motsatt riktning mot den, som inom lagstiftningen på senare tider i likartade frågor varit följd. Det torde nemligen böra erinras, att föreliggande lagförslag afser att bereda trygghet och ordning för allmänheten gent emot aktiebolagen. Bolagens ifrågasatta anmälningsskyldighet kan i så måtto närmast jemföras med stadgandet i nya lagfartsförordningen, att hvarje fång af fast egendom skall lagfaras. Denna förordning innehåller icke några bötesbestämmelser för underlåtenhet

härutinnan, utan der stadgas, att rätten, på framställning af allmän åklagare eller af den, hvars rätt är beroende deraf att lagfarten sker, skall medelst viten tillhålla den försumlige att fullgöra sin skyldighet. Aktielagen gör en hvar aktieegare och styrelsemedlem ansvarig för bolagsordningens företeende hos rätten, och i lika måtto är också hvarje aktieegare ansvarig för andra öfverträdelse af samma lag. Med anledning häraf kan en fordringsegare vända sig till hvilken aktieegare som helst med påstående, att denne skall fullgöra bolagets förbindelser; och för att freda sig måste aktieegaren då hänvisa till styrelsen och visa af hvilken eller hvilka ledamöter densamma består. Fullföljande denna grundsats, tror jag att lagförslaget syftemål skulle vunnits, om i stället för det der uppställda straffhotet hade stadgats, att rätten skulle ega att, på framställning af allmän åklagare eller den, hvars rätt är af bolaget beroende, genom viten tillhålla aktieegare eller styrelseledamot att föreskrifna skyldigheten fullgöra.

Ang. tillägg
till gällande
föreskrifter
om aktiebolag.
(Forts.)

Då jag hört att förslaget, sådant det föreligger, redan blifvit af Första Kammaren godkänt, och då jag icke med visshet vet om jag kan påräkna att inom denna Kammare vinna något kraftigare understöd för de åsikter, jag nu haft äran uttala, så nöjer jag mig med att hafva fått desamma till protokollet antecknade, utan att beledsaga dem med något yrkande.

Herr Clairfelt: Ehuru jag delar Herr Gasslanders åsigt, åtminstone till allra största delen, vågar jag dock icke göra något yrkande om återremiss, då jag önskar att en lag i det syfte som denna måtte komma till stånd, och en återremiss, vid det förhållande att Första Kammaren redan antagit Utskottets förslag, icke skulle leda till annat, än att Utskottet skulle uppmana denna Kammare att fatta sitt beslut i ämnet.

Men då jag nu har ordet, vågar jag hemställa om en liten redaktionsförändring, som enligt min uppfattning skulle leda till ett förtydligande af lagen och hvilken enligt mitt förmenande kan göras utan att rifva sönder förslaget, enär den endast innebär en sammanjemkning, hvilken jag tror att Första Kammaren icke skall motsätta sig. Då detta förslag förra riksdagen förelåg, var der icke något tal om att rådsufvurätt i stad eller domhufvande på landet skulle föra särskild dagbok för antecknande af ifrågavarande anmälanden; och det föll således af sig sjelf att det var dessa, som skulle hållas allmänheten till handa. Men sedan detta nu blifvit föreskrifvet uti föreliggande förslag, vore det, till stor reda och lättnad för rätten och domhufvanden, enligt mitt förmenande lämpligast att *dagboken*, och icke anmälandena, hålles för allmänheten tillgängliga.

Rätten kommer naturligtvis äfven att i sitt protokoll anteckna de anmälanden, som blifvit gjorda, men det skulle icke vara dessa skriftliga anmälanden utan dagboken, som skulle hållas allmänheten till handa. Jag skulle därför önska den förändring i sista punkten af förslaget, att ordet »dem» utbyttes mot »denna», så att punkten komme att lyda: »Rätten eller domhufvanden anteckne dessa anmälanden i särskild dagbok och hålle denna för allmänheten tillgänglig».

Jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Ang. tillägg
till gällande
föreskrifter
om aktiebolag.
(Forts.)

Herr Adlercreutz: Jag vill gifva den förste talaren rätt deri, att för fullständighetens skull i Kongl. förordningen angående aktiebolag den 6 Oktober 1848 väl kunde och borde hafva inrymmts några stadganden för de förhållanden, som uppstå, när aktiebolag komma på obestånd och till följd deraf ingen aktiegare vill taga befattning med styrelsen eller det ligger i aktieegarnes intresse att undanhålla allmänheten bolagets tillgångar och salunda för henne fördölja hvilka personer som tillhöra styrelsen, för att derigenom göra bolaget oåtkomligt för sina fordringsägare. Men för att åstadkomma detta fordras en vida djupare gående förändring i författningen än den, hvarom nu är fråga. Det är dessutom ett annat förhållande, som här åsyftas. Af sigten med förevarande stadgande är endast, att under normala förhållanden en hvar skall ega en säker och lätt tillgång till att skaffa sig kännedom om de personer, som utgöra ett aktiebolags styrelse. Någon tvetydighet har jag icke kunnat finna i författningen i fråga om hvilka personer, som skola göra den här ifrågasatta anmälan. * Fortsätter den gamla bolagsstyrelsen sin förvaltning, sedan en ny styrelse blifvit vald, så är det den gamla styrelsen anmälan åligger; träder åter den nya styrelsen, såsom vanligen sker, genast till sin befattning, åligger det naturligtvis denne att göra anmälan.

Hvad beträffar den siste talarens anmärkning mot förslaget, tror jag icke heller, att man dervid bör fästa någon vikt. Betydelsen af ordet »anmälanden» i sista punkten kan fattas på två sätt, nemligen antingen så att det betyder anmälningsskrifterna, vid hvilken tolkning rätten eller domhafvanden i sitt diarium har att anteckna endast, att och när anmälan från ett visst bolag inkommit, men ingenting vidare — och i sådant fall skall han ock hålla sjelfva skrifterna tillgängliga — eller också, hvilket enligt min tanke är det rigtiga, att dermed menas innehållet af hvad som blifvit anmaldt. I sistnämnda fall är det den i dagboken införda anmälan innehåll, som genom dagboken skall tillhandahållas allmänheten. Båda förfaringssätten kunna emellertid anses medgifna, och fullkomligt likgiltigt är hvilketdera användes.

Slutligen vill jag föra Kammaren till minnes, att Kammaren sista året utan tvekan eller snart sagdt någon diskussion antog ett förslag så lika med detta, att man kan säga, att i det förstnämnda förslaget blifvit gjorda endast ett par rättelser, hvilka ovilkorligen äro till ren fördel för förslaget.

Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Herr Thomasson: Efter det yttrande min granne till höger nyss haft afstår jag från ordet och inskränker mig till att endast yrka bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammarerna biföll Utskottets hemställan; varande alltså det föreliggande förordningsförslaget i oförändradt skick af Kammarerna godkändt.

§ 6.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 3, i anledning af väckta motioner om upphörande af vatten och bröd-straffet.

Om upphörande af vatten och bröd-straffet.

Berörda motioner, två till antalet, voro afgifna inom Andra Kam-maren,

den ena (motionen N:o 30) af Herr *Lars Ersson*, hvilken föreslagit »att Riksdagen för sin del måtte besluta upphörandet af vatten- och bröd-straffet från och med ingången af år 1880, samt att i dess ställe skall sättas enkelt fängelsestraff, enligt den förvandlingsgrund, som föreslås i 1871 års Lag-Utskotts betänkande N:o 8»;

och den andra (motionen N:o 43) af Herr *Gustaf Ericsson*, som hemställt, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse som sin åsigt uttala, att fängelse vid vatten och bröd bör, såsom straff i stället för böter, till hvilkas gäldande medel saknas, upphöra och emot enkelt fängelse utbytas, samt derjemte anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till de ändringar i gällande strafflag, som genom afskaffande af vatten och bröd-straffet varda erforderliga».

Utskottet hade, i anledning af dessa motioner, tillstyrkt,

»att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt, att fängelse vid vatten och bröd bör, derest så ske kan, mot annat förvandlingsstraff utbytas, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta åvägabringa nödig utredning af de på frågans lösning inverkan omständigheter samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill denna utredning må föranleda».

Efter uppläsning af Utskottets hemställan, mot hvilken dels Herr *Ribbing* och dels Herrar *Lindgren*, Grefve *Mörner*, Friherre *Hamilton*, *Sundell* och *Lothigijs* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr Hedlund: Herr Talman! Mine Herrar! Den fråga, som nu föreligger, är ju icke endast en juridisk fråga, utan äfven en humanitetsfråga af största betydelse, hvadan det måhända må vara medgifvet äfven en icke lagfaren man att om henne yttra några ord, särdeles då han vill beröra henne mera ur vissa allmänna synpunkter än med hänsyn till det juridiska tvisteämne, som här föreligger.

Hufvudsakliga skälet, som af en reservant är anfördt mot upphäfvandet af straffet fängelse vid vatten och bröd och dess förvandling till enkelt fängelse, är ekonomiskt, d. v. s. hänsynen till fängelse-lokaler. Utan att nu inlåta mig på någon vidlyftigare granskning af detta skäl, vill jag blott häfda den ståndpunkt, att hvad staten i sina straffbestämmelser anser rättvist, måste staten också hafva råd att bringa till verkställighet. Deremot har jag fäst mig vid den tariff, Lag-Utskottet 1871 uppgjort, då det var fråga om alternativ straffbestämmelse, för böters förvandling, nemligen af böter till enkelt fängelse. I denna tariff möter mig en beräkning, som synes strida mot den uppfattning af förhållandet mellan enkelt fängelse och böter, hvilken jag och en hvar, som ser saken oveldigt, måste hysa.

Om upphö-
rande af vat-
ten och bröd-
straffet.
(Forts.)

Enligt denna tariff svara mot 10 riksdalers böter 3 dagars fängelse. Således skulle 5 riksdalers böter motsvara $1\frac{1}{2}$ dags fängelse; men enligt tariffen motsvaras 15 riksdalers böter af 6 dagars fängelse, och äfven derefter fortfar förhöjningen i fängelsetiden, så att 20 riksdalers böter svara mot 9 dagars fängelse o. s. v. till 35 riksdalers böter, som motsvara 18 dagars fängelse, då deremot sistnämnda belopp i böter skulle, om man fortgått efter den först gifna normen, motsvarat endast $10\frac{1}{2}$ dagars fängelse. Då man deremot hunnit till detta belopp, 35 kronor, sänker sig fängelsetiden i förhållande till bötesbeloppen. Nu synes det mig emellertid vara alldeles klart, att fängelsestraffets tyngd växer i förhållande till dagarnes antal i vida större proportion än böterna i förhållande till riksdalern, och att man således i den omnämnda tariffen redan från början vid förvandlingen af böter till fängelse borde hafva gått till väga alldeles omvändt mot hvad Lag-Utskottet, i nämnda tariff, gjort.

En annan vigtig omständighet, som med denna fråga sammanhänger, är det mer eller mindre berättigade och rättvisa uti sjelfva bötesstraffet. Det hände en gång för några år sedan — det torde icke få anses främmande för ämnet att härom nämna — att i denna Kammare väcktes en motion i ett syfte, för hvilket jag nu vågar begära någon uppmärksamhet, då frågan är af utomordentlig vigt i afseende på rättsförhållandet mellan fattige och rike i samhället. Och att i detta förhållande göra gällande rätta och sanna grundsatser torde i våra dagar vara vigtigare än någonsin. Det ligger alldeles klart för den enklaste uppfattning, att 5, 10, 15, 20 kronors böter etc. för den obemedlade väga helt annorlunda i vågskålen än för den rike. När den senare lätt betalar 50 kronor i böter, förvandlas samma bötesbelopp för den fattige till 8 dagars fängelse vid vatten och bröd. Jag frågar då: finnes det ingen möjlighet för samhället att genom lagbestämmelser utjemna denna uppenbara orättvisa? Man säger, att detta är omöjligt derföre, att »lagen måste vara lika för alla». Men med afseende på en sådan lagtillämpning, som den nu omförmälda, skulle jag vilja öfversätta denna sats så, att *orättvisan* blir lika för alla. Sättet, hvarpå bötesbeloppet drabbar den förmögne och den fattige, är nemligen en orättvisa, som alldeles icke utjemnas derigenom, att för den ene som den andre riksdalerstalet blifver lika. Finnes det likväl ingen möjlighet att uppställa en enhet i detta fall, som hvilar på rättvis grund? Jag vågar, ehuru icke jurist, svara att en sådan enhet verkligen finnes; den är *dagspenningen*. Om man till enhet för böterna tager en dags inkomst, möter man, efter min tanke, en enkel och rättvis grund för bestämmande af sådana böter, som skola förvandlas till fängelse. Det, som den fattige får betala med sin dagspenning, det får den rike betala med *sin*, nemligen med en dags inkomst. Der blifva summorna mycket olika, men enheten densamma. Dagspenningens enhet träder i stället för riksdalerns enhet. Och hvad den invändningen beträffar, som ofta göres, att denna enhet icke skulle kunna i tillämpningen utföras, så röjer denna efter min tanke blott en svaghet i argumentationen. Ty är en sak verkligen rättvis, så finnas väl också utvägar att göra rättvisan gällande, så att från en sådan böteskategori också kan framträda en rättvis och lätt utförbar

förvandlingstarriff: mot en dags inkomst kunde man ställa en dags fängelse o. s. v. Sålunda får man genom dagspenningen ett rättvist system såväl för bestämmande af bötesbeloppet som för böternas förvandling till fängelse.

*Om upphö-
rande af vat-
ten och bröd-
straffet.*

(Forts.)

Det är en bland de mest grannliga frågor inom rättsfilosofien, jag här vågat vidröra. Jag ber dock att få nämna, särskildt till härvarande jurister, hvilka kanske tycka det vara förmätet af mig att framkomma med sådana anmärkningar, att åtskillige utmärkte författare inom detta område, såsom Bentham i England m. fl., ställt sig på denna ståndpunkt. Men besynnerligt nog har denna grundsats ännu icke förmått göra sig gällande. Jag upprepar dock ännu en gång, det ligger en bestämd orättvisa i denna riksdalerns enhet, som man inbillar sig vara »likhet inför lagen».

Det kan naturligtvis icke vara min mening att nu drifva denna tanke vidare, men jag hade trott, att då nu föreligger en skrivelse till Kongl. Maj:t i ett hithörande ämne, det icke vore omöjligt att, om frågan väcktes, den så småningom kunde göra sig gällande i rättsmedvetandet, inkomma i den offentliga öfverläggningen och äfven blifva föremål för våra juridiska auktoriteters allvarliga uppmärksamhet.

Jag skulle derföre icke anse det olämpligt att i den kläm, som blifvit föreslagen, inlades en sådan mellanmening som den, att Riksdagen i den underdåniga skrivelsen uttalade dels den åsigt, att vid den del af sådana straff, som kunna förvandlas till fängelse, hänsyn måtte tagas till den dömdes ekonomiska vilkor, så att enheten för förvandlingen blifve ej riksdalern, utan dagsinkomsten, med fastställande af ett minimum, dels att vatten och bröd-straffet, der så ske kan, utbyttes mot enkelt fängelse. Jag vill dock icke göra något yrkande härom, enär ämnet är nytt, och mången skulle studsas tillbaka för ett sådant förslag.

Grefve Sparre: Vid flera föregående riksdagar har denna fråga förevarit; men Riksdagen har icke kunnat enas om någon åsigt. Då jag befarar att detta icke heller nu blifver fallet och, äfven under förutsättning att motsatsen kunde inträffa, i allmänhet är föga böjd för att Riksdagen hos Kongl. Maj:t uttalar sina åsikter, utan att för sig hafva klart, huruvida dessa åsikter kunna i verkligheten tillämpas, så tillåter jag mig yrka afslag på Utskottets hemställan.

Man kan visserligen af många skäl finna att vatten och bröd-straffet är olämpligt såsom förvandlingsstraff för åtskilliga brott. Om det således vore fråga om att en sådan förändring vidtoges, att detta straff icke, såsom nu, blifve förvandlingsstraff för alla böter, utan för en mängd smärre bötesstraff borttoges, skulle jag för min del instämma deri. Men att alldeles utdöma vatten och bröd-straffet, eller rättare att uttala en sådan åsigt i detta ögonblick, då vi af de handlingar, som äro bilagda Utskottets betänkande, finna att just de förbrytelser, för hvilka detta förvandlingsstraff är stadgadt, under de senare åren i högst betydlig mån tilltagit, så att fängelserna äro otillräckliga för dem, som skola undergå detta straff — att under sådana förhållanden framslunga en sådan åsigt, det synes mig icke vara rätt. Om man också, enligt

*Om upphö-
rande af vat-
ten och bröd-
straffet.*

(Forts.)

hvad jag redan nämnt, å den ena sidan måste erkänna, att vatten och bröd-straffet ej är lämpligt för åtskilliga smärre förbrytelser, så måste man å andra sidan tillstå, att enkelt fängelse såsom förvandlingsstraff är för andra förbrytelser högst olämpligt, såsom t. ex. för fylleri, slagsmål och oväsande å gata, eller annat öfvervåld och för de vid bränvinsförsäljningen förekommande förbrytelser. Ty om i stället för böter sattes enkelt fängelse, icke kan man väl gerna tro, att de som fälles till böter för sådana brott och som vanligtvis flere gånger varit inlogerade i fängelserna, t. ex. då de tillvaratagits ur stånd att reda sig, skulle finna sig det minsta generade af att ytterligare i häktet tillbringa några få dagar, under hvilka de, i motsats till deras usla och liderliga hvardagslif, omsorgsfullt skötas och förplägas. Det komme då snart nog så långt med sådana individer, att straffet för dem förlor sin afskräckande egenskap. Men det vilja vi väl icke? Straffet måste af förbrytarna anses såsom ett *straff* och icke tvärtom. Jag har, till följd af mitt åliggande såsom landshöfding att öfvervaka häktena i länet, temligen stor erfarenhet om vatten och bröd-straffets verkan på fångarne; och denna verkan är, enligt hvad jag genom samtal med dem inhemtat, icke så farlig, som mången torde föreställa sig. En stor del af dem, som lida detta straff, hafva nemligen ofta nog under friheten ganska svårt om bröd, och i fängelset blir kuren dem derför ofta jemförelsevis lätt. Men icke böra vi väl sätta något straff så, att förbrytaren icke anser det som straff, icke bekymrar sig derom.

Jag för min del är icke mindre känslig för humanitetens anspråk än någon annan; och, jag upprepar det ännu en gång, jag skulle tillstyrka ett förslag att för vissa förbrytelser, som nu beläggas med böter, förvandlingsstraffet icke skulle vara vatten och bröd, men jag tillstyrker icke ett sådant ovilkorligt uttalande, som Utskottet föreslagit, utan anhåller derför om afslag på Utskottets hemställan.

Herr Thomasson: Jag är mycket obenägen att vid denna sena timme sätta Kammarrens talamod på prof, i synnerhet då det gäller en fråga, så ofta och så grundligt behandlad som denna; men då afslag här yrkats å Utskottets förslag, nödgas jag yttra några ord.

Jag vet att frågan redan fallit i Första Kammarren, och att det således betyder intet om denna Kammarre afslår eller bifaller förslaget. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att denna Kammarre för lidet ar utan diskussion beslöt en sådan skrifvelse, som Utskottet nu föreslagit, och att samma åsigt då låg till grund för Utskottets förslag som nu.

Det är bekant, att redan 1832 års lagkomité utdömde vatten och bröd-straffet, likasom att såväl äldre som yngre lagberedningen äfven uttalat sig mot detsamma. Vatten och bröd-straffet skulle väl också redan för länge sedan varit afskaffadt, om icke den praktiska svårigheten legat i vägen derför, att, såsom af de utskottsbetänkandet bifogade tabellerna framgår, utrymmet i fängelserna icke skulle blifva tillräckligt, om i stället för fängelse vid vatten och bröd satts enkelt fängelse. Men samma tabeller utvisa tillika att, i fall man för ändamålet finge använda stads- och häradsfängelserna, det icke är otänkbart att man snart nog, sedan flera fängelser tillkommit, skulle kunna genomföra

reformen. Det är af denna anledning Utskottet tillstyrkt samma skrivelse i år som i fjol.

För min del medgifver jag gerna, att frågan icke är af så synnerligen stor praktisk vikt. Det är bekant att justitieombudsmannen både inför Riksdagen och i sina embetsberättelser, om jag ej misstager mig, betygat att de vatten och bröd-fångar, hvilka han, med anledning deraf att förevarande fråga så ofta vid riksdagarna förekomme, tillsport huruvida de af detta straff erforo några menliga verkningar, alla gifvit nekande svar. Jag har dock för min del af principiella skäl alltid hyst den åsigt, att detta straff borde afskaffas, så fort sådant låte sig verkställa. Dessa skäl äro dels, att detta straff är fysiskt afflikativt och otvifvelaktigt kan verka skadligt för fångens helsa och krafter, om det undergås under många dagar och i synnerhet under hela den tid vår lag medgifver, och dels för det andra, att detta straff är en fullkomlig inkonsequens i lagstiftningen. Det är nemligen bekant, att böter är det lägsta straff lagen bestämmer, och att detta straff vid bristande tillgång förvandlas, icke till det i ordningen närmast ofvanför liggande, enkelt fängelse, utan till det ofvanför detta varande fängelse vid vatten och bröd. Rättsligt och billigt vore väl dock, att den, som icke kan betala adömde böter, finge undergå enkelt fängelse, men icke en ännu svårare bestraffning. Hade Utskottet ansett det möjligt att redan nu genomföra reformen, så skulle Utskottet icke hafva åtnöjt sig med endast en underdånig skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, utan direkt tillstyrkt straffets afskaffande. Men oaktadt vi sannolikt snart skola hafva hunnit derhän, att utrymmet i fängelserna medgifver en sådan åtgärd, erfordras dock härutinnan vissa upplysningar och den fullständigare utredning, som Utskottet icke kunnat åvägabringa, men hvarom Kongl. Maj:t lätteligen är i tillfälle att föranstalta.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Gustaf Ericsson: Då jag framlagt denna motion, hade jag trott att den skulle vinna Riksdagens bifall, för den humanitet, som låge i densamma, men då jag hört att en ärad talare, Grefve Sparre, nu uppträdt mot henne, nödgas jag besvara de inkast, han begagnat tillfället att göra.

Redan 1832 års lagkomité ansåg vatten och bröd-straffet förkastligt. Högsta Domstolen gick ännu längre; den ville för sin del afskaffa det. Och dock har lagstiftaren ännu icke under de snart 50 år, som sedan dess förflutit, kommit till visshet om att det bör afskaffas, såsom oförenligt med rättvisan och icke stående i något rimligt förhållande till den förseelse, för hvilken det skall utgöra straff. Då en sådan åsigt om vatten och bröd-straffets lämplighet sasom straff redan för femtio år sedan kunde uttalas af sådana auktoriteter som lagkomitén och Högsta Domstolen, synes det mig emellertid, som om frågan om dess borttagande nu icke vore för tidigt väckt. Man skulle åtminstone kunna fordra, att en representant för ett helt län i detta afseende skulle hafva följt med sin tid, helst han i andra hänseenden är känd för att temligen göra det.

Den ärade talaren anförde, att han för sin del skulle tillstyrka

*Om upphö-
rande af vat-
ten och bröd-
straffet.*
(Forts.)

Om upphö-
rande af vat-
ten och bröd-
straffet.
(Forts.)

ett förslag i den riktning Utskottet föreslagit, så vida vatten och bröd-straffet derigenom icke komme att helt och hållet upphöra såsom straffart. Men den ärade talaren glömde att säga hvad han menar med denna straffart; ty det är ju icke för sjelfva förseelsen, som vatten och bröd-straffet undergås, utan helt enkelt därför, att den dömda är så fattig, att han icke har penningar att försona förseelsen med. Orättvisan ligger således deri, att det icke finnes likhet inför lagen mellan den fattige och den rike. Under det t. ex. Herr Grefven icke alls skulle drabbas af något straff, om han finge böta 50 till 100 kronor, sättes den fattige in i 8—11 dagars fängelse på vatten och bröd.

Herr Grefve Sparre tycktes, om jag ej hörde orätt, vilja betrakta saken på skämt och såsom en helsosam kur. Jag rekommenderar denna kur till genomgående af en hvar, som vill försöka derpå; möjligen skulle vi derigenom i afseende på denna fråga snarare komma till enighet. Jag tackar emellertid Lag-Utskottet för den utredning, Utskottet egnat saken, och det slut, hvartill Utskottet kommit. Det är endast en sak jag tillåter mig erinra, att nemligen farhågorna för att fängelsernas utrymme genom vatten och bröd-straffets utbytande mot enkelt fängelse skulle blifva för hårdt anlitadt, synas vara till någon del öfverdrifna, då man besinnar, att det är för mindre förseelser, som ifrågavarande straff tillämpas, och att, om straffet vore enkelt fängelse, måhända sådana personer, som suttit der och lidit försakelser, icke, då de utkomma derifrån, skulle hysa, att jag så må säga, sjelfförakt och, för att släcka det, gå åstad och ytterligare taga sig ett rus. Emellertid visar det sig att i Stockholm, der frestelserna äro störst och dit en massa landtfolk kommer för att söka arbetsförtjenst, dessa just äro de, som falla i polisens händer, för det de tagit sig ett rus, och sålunda inträffar det, att det är i hufvudstaden, som de flesta vatten och bröd-straffen förekomma. Jag tager mig friheten i sådant afseende fästa Kammarens uppmärksamhet på tabellen Litt. B, hvaraf synes, att, under det antalet bestraffningsdagar vid vatten och bröd för hela landet år 1874 var 34,730, på Stockholm kommo icke mindre än 7,258. År 1875 belöpte af 36,711 ensamt på Stockholm 7,848 och år 1876 af 37,825 icke mindre än 10,072 — således mer än $\frac{1}{4}$ af bestraffningsdagarna vid vatten och bröd. Dessa siffror i tabellen visa således, att denna straffart eger en särdeles betydlig användning i den kommun, jag representerar.

För min del tror jag emellertid, att det ej vore omöjligt att få vatten och bröd-straffet förvandladt till ett mera rättvist. Det borde ej gerna kunna möta svårigheter för en stat att genomföra en sådan reform, i synnerhet då, såsom hos oss är fallet, detta straff redan till någon del blifvit afskaffadt för svårare brott och således ej heller borde få kvarstå såsom förvandlingsstraff.

För min del tackar jag Lag-Utskottet för det bifall, Utskottet egnat de i ämnet väckta motionerna och yrkar vördsamt bifall till det föredragna betänkandet.

Herr Talmannen, som nu ankom och öfvertog ledningen af förhandlingarne, lemnade derefter ordet till

Herr Lars Ersson, hvilken anförde: Herr Grefve Sparre har behagat nu liksom vid föregående tillfällen med sin gamla käpphäst rida upp mot vatten och bröd-straffets afskaffande, och jag vore mycket benägen att möta honom. Men då Första Kammaren redan afslagit Lag-Utskottets betänkande, tjenar det till intet att orda i saken, och jag inskränker mig därför till att yrka, det Andra Kammararen såsom en opinionsyttring bifaller det förslag, Lag-Utskottet framlagt i ämnet.

*Om upphö-
rande af vät-
ten och bröd-
straffet.
(Forts.)*

Herr J. Anderson i Tenhult: Jag för min del finner det i högsta grad orimligt, att statsmakterna i vårt land stiftat sådana lagar, att den som är fattig och ej kan betala böter skall aftjena beloppet med fängelse vid vatten och bröd. Det är ej ovanligt, att personer, hvilka undergått detta straff, blifva sjukliga för sin återstående lifstid. Jag hade tvenne grannar, hvilka efter undergåendet vatten och brödstraff på ett par veckor hemkommo sjuka, blefvo sämre och sämre samt efter två eller tre månaders förlopp afledo.

För min del önskar jag lifligt, att Kammararen godkänner Lag-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammararen Utskottets hemställan.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens Femte hufvudtitel;

Banko-Utskottets memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning; och

Andra Kammararens *Tredje* Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 7), i anledning af väckt motion om utsättande i debetsedel af taxeringsvärde å fastighet på landet samt om sådan debetsedels vitsord.

Kammararen beslöt, på framställning af Herr vice Talmannen Wijk, att ej mindre de här ofvan nämnda, nu inkomna ärendena än äfven de på föredragningslistan för denna dag uppförda ärenden, som blifvit blott en gång bordlagda, skulle å den föredragningslista, som komme att upprättas för nästa sammanträde, sättas framför de två gånger bordlagda utlåtanden, hvaröfver beslut ännu ej blifvit fattade.

§ 8.

Herr A. Fredenberg anmälde en motion, afseende eftergift till förmån för staden Sala af kronaus rätt till danaarf efter Rådmannen Johan Nordqvist.

Denna motion bordlades, sedan derå tecknats ordningsnummern 125.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Föredrogos och godkändes Riksdagens kanslis förslag:

dels till Riksdagens underdåniga skrifvelse (N:o 3) angående val af Justitie-ombudsman och hans suppleant;

dels till Riksdagens förordnanden:

N:o 4, för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitie-ombudsman; och

N:o 5, för Advokatfiskalen m. m. T. A. Billbergh att vara Riksdagens Justitie-ombudsmans suppleant.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>G. Hægström</i>	under 14 dagar från den 3 Mars.
» <i>A. Larsson</i> i Flicksäter	» 8 » » » 3 »
» <i>P. Nilsson</i> i Råby	» 12 » » » 3 »
» <i>A. P. Lind</i>	» 14 » » » 5 »

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.